

M U N I

Bez not se těžko hraje: scénář skupinové diskuse

ZURn6337 Fokusní skupiny

O čem to dneska bude?

- Co je scénář a jak vypadá
 - Základní parametry
 - Struktura
 - Obsah
- Aktivity
- Jak ho lze měnit a proč
- Jak se liší od scénáře hloubkového rozhovoru

Co je scénář skupinové diskuse?

- Předem **připravený seznam témat nebo aktuálních otázek**, které moderátor používá k vedení skupinové diskuse
- Funkce:
 - **Vymezuje** zkoumané pole/téma
 - vymezuje **hlavní oblasti zájmu** v tomto poli/tématu
 - Pomáhá udržet **strukturu setkání** (úvod, jádro, závěr) a **očekávání**
- Někteří výzkumníci jej vůbec nepoužívají.

Co není scénář skupinové diskuse

- Dotazník (standardně položená otázka–vybraná odpověď)
- Dokument rigidní svým obsahem (otevřenost)
- Dokument rigidní svou strukturou (tvárnost)
- Náhodná změť témat a otázek

Podoba scénáře skupinové diskuse

– Sevřená

- podrobné poznámky týkající se každé části
- detailně rozpracované otázky a podotázky
- připravené sondy (probes)
- formálnější

– Volnější:

- Poznámky vůbec nebo jen pojmenování „částí“ setkání“
- méně otázek, obecnější formulace
- bez sond (probes)
- velmi otevřené a „uvolněné“

Podoba scénáře skupinové diskuse

Hlavní zásady

- **logická struktura, plynulost**
 - orientace v diskusi, klid účastníků, zmenšuje kognitivní zátěž
- **vyhnout se repetitivnosti**
 - opakované dotazování má své důvody, je nutno jej ale dělat „chytře“

Jak na otázky

- **Co nejotevřenější**
 - Aby se daly uchopit z libovolného úhlu
- **Uzavřené otázky jen v nutných případech**
 - pro zjištění znalosti nebo pro zjištění znalosti
 - předem vypracované otázky
- **Žargon (nebo slova, kterými se ovládám)**
- **Důvodem pro uzavřené otázky je být citlivě**
 - A předejme negativitě
 - Jakým způsobem/co vás motivovalo?
- **Různorodost**
 - obsahově i formou (aktivita, vzpomínání, postoje/pozice apod.)

Struktura scénáře

- Přesýpací hodiny:

- Kopírování
- Zabrazení eskakování a repetitivnosti
- Budování
- Zvyšování
- Mírnění
- Použití sběru dat (rozhodnutí)

- Úvod/přivítání

- První otázky

- Úvodní otázky (zahřívací)

- Jádro

- Závěrečné otázky

- Volné doplnění, debriefing, zpětná vazba

Struktura scénáře

Úvod/přivítání

- Forma:
 - Text x odrážky
 - Uvolněný přátelský projev
 - Různá míra formálnosti (pozor na přílišnou formálnost)
- Obsah:
 - **Přivítání a „props“:** pozdravení, slovně pojmenovat setkání (ještě bez zevrubného popisu), poděkování za účast, představení výzkumníka (kdo jsem, pro koho dělám, případně zkušenost s výzkumem), představení zapisovatele (+stačí krátce jeho úloha)
 - **Ošetření úvodních potřeb:** zevrubnější popis podstaty setkání (téma ve více větách), bodově témata (segmenty) debaty, délka setkání, zadavatel/financování/nezávislost, forma = debata = důležitost hlasu všech, sbíráme paletu postojů a pohledů, reagujte na sebe
 - **Pravidla a etika, „usazení“:** definovat pravidla (slušnost, respekt, konflikt klidně, ale slušně, nevadí, souhlas ani nesouhlas, neskákat si do řeči, důvěrnost), vysvětlit logiku sběru dat a nutnosti nahrávat, vysvětlit, co s nahrávkou a daty dále bude, jak bude vypadat výstup, vyžádat si „entuziastický“ souhlas, velký důraz na anonymitu a důvěrnost a napojení na potřebnost otevřenosti, neexistují správné nebo špatné odpovědi, nejde o testování, možnost neodpovědět (off-record), „čítte se jako doma“ (občerstvení)
 - **Formality:** infosuhlas (pokud nebyl podepsán předem), socdem dotazníček (pokud nebyl poskytnut předem, nebo nebude sbírán v závěru), jmenovky (přezdívky), ztišit telefony
 - **Otázky před začátkem**

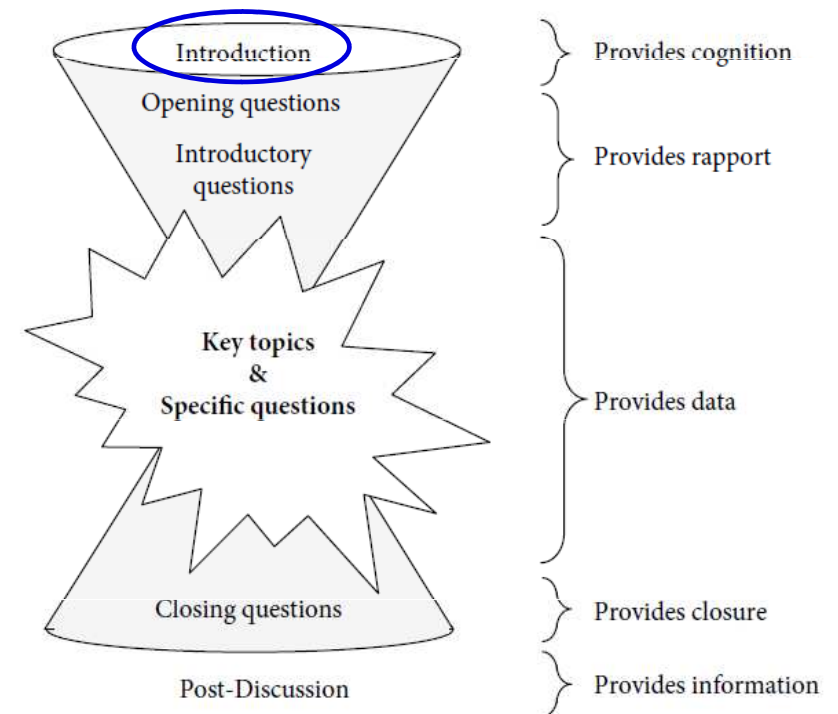
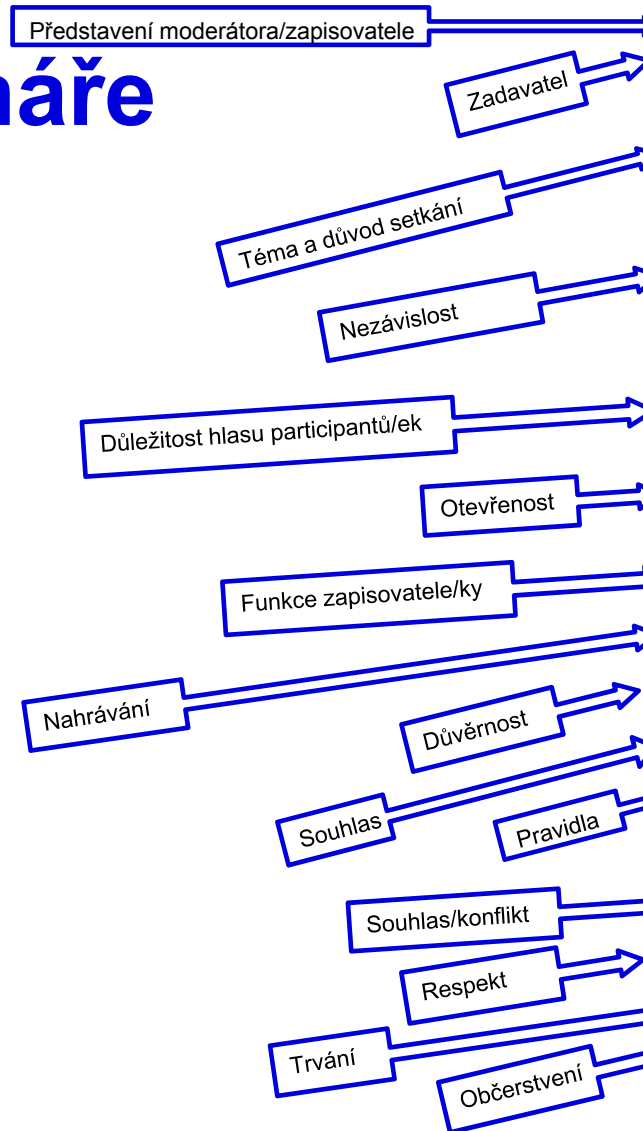

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

Úvod/přivítání

Introduction

Thank you all for coming today. My name is (moderator) and this is (note-taker). We are helping (health agency) to find out about your experiences of this summer camp and how it can be improved. The best way to do this is to talk to people who attended the camp, so we are holding these discussion groups with boys and girls at the camp this week. In our discussion today we just want to talk about your experiences at this camp, what you did here, what you learned, what you liked and didn't like – all to help improve the experience for the next camp.

We are not part of the camp itself and are just collecting the information, so we hope that you will feel comfortable to share with us what you really thought about this camp. Please don't feel shy, we want to hear from all of you about your time here. You are the experts because you have been at camp this week and we are here to learn from you. There are no right or wrong answers we simply want to hear your thoughts and suggestions. I have some questions for you but also feel free to add other things you feel are important as we go along.

During our discussion (note-taker) will be taking notes and reminding me if I forget to ask something, but s/he cannot write down every word we say so we would like to record the discussion so that we don't miss anything that is said. Please don't be concerned about this, our discussion will stay confidential and only the research team will listen to the recording. Camp leaders will not listen to the recording. **Is it OK with everyone to record the discussion?**

During our discussion please let everyone share their views, but only one person should speak at a time so that the recording will be clear. Just join in when you have something to say, we will not be going around the group for every question. Remember we want to hear all your views. It's OK to disagree with others if you have a different opinion but please also respect other people's views. Also, everything that you hear today should be confidential and not shared with people who are outside the group. This discussion will last about one hour, please help yourself to the refreshments. **Are there any questions before we start?**

Figure 2.3. Example focus group discussion guide.

Otázky

Struktura scénáře

První otázky

- Počátek celé diskuse
- Často jedna otázka:
 - charakter, aby mohli/měli odpovědět **všichni**
 - **velmi krátká a jednoduchá**
 - **snímá strach** z obtížnosti
 - prolomení původního **mlčení** (důležité pro další mluvení)
 - **nemá informační hodnotu**
 - **nevybízí k debatě** (jen „kolečko“)
- Obvykle:

- představení sobě (co jste viděli posledně na nějaké streamovací platformě, typ/obor studia, jak se máte, jaká ...)
- pozor na ... (prolamování anonymity, polarizaci ...)

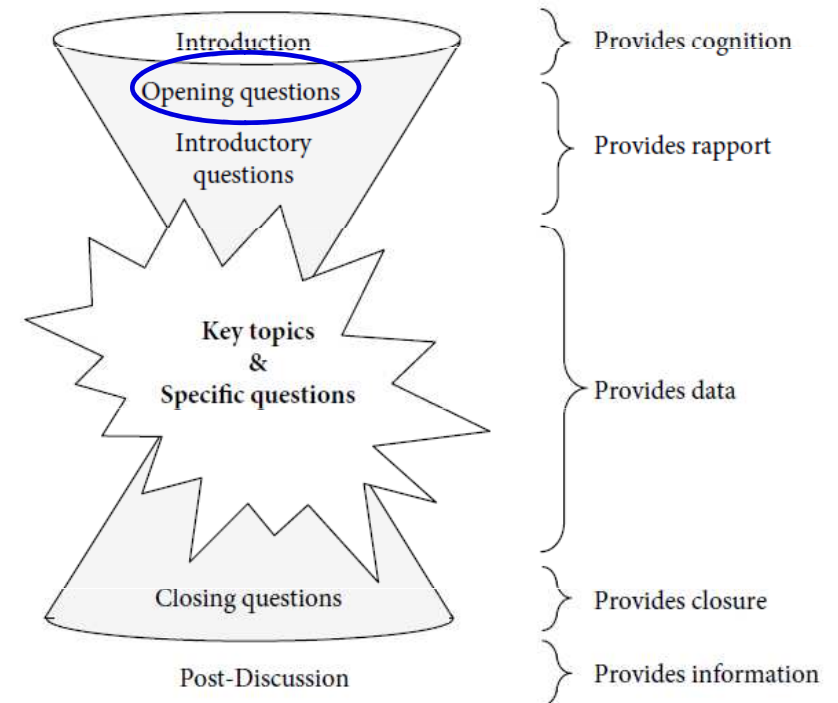

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

První otázky

- Otázku lze nahradit jednoduchou aktivitou se zadáním:
 - např. roztřídění nějakého materiálu (výroky, obrázky apod.)
 - kolečko s vyjádřením postoje k jednoduché vině
 - Není nutné napojení na následující otázky
- Limity:
 - jen aktivita nevede k „rozmluvení“ (to nastane až při první „ostré otázce“)
 - může zabrat čas

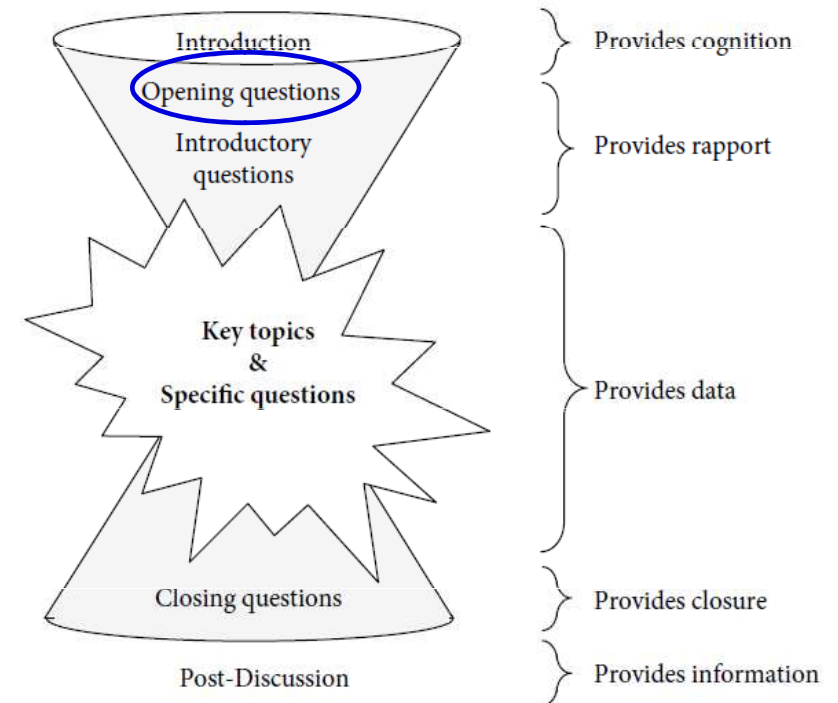

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

První otázky

Let's start by introducing ourselves....

1. Let's each share our first names and where you are from.
2. What type of summer camps have you all been to before?
(probe: activities, location)

Struktura scénáře

Úvodní otázky (zahřívací)

- Typicky série otázek a sond:
 - cca 3 až 5 otázek
 - návaznost k tématu
 - ale obecnost a nižší obtížnost
 - uvádějí do tématu a „zahřívají“ debatu (proto nutné sondy)
 - cca na 15 minut (doba počáteční „provozní teploty“)
- Alternativa: představení definice hlavního tématu:
 - Příklady:
 - „slycháváme o...co se vám při tomto pojmu vybaví/jak mu rozumíte?“
 - „v médiích se často setkáváme s...co pro vás ... znamená?“
 - „...kdy a kde se s tímto pojmem setkáváte?“
 - Nutné definice vycházející z „public knowledge“
 - Ne odborné pojmy

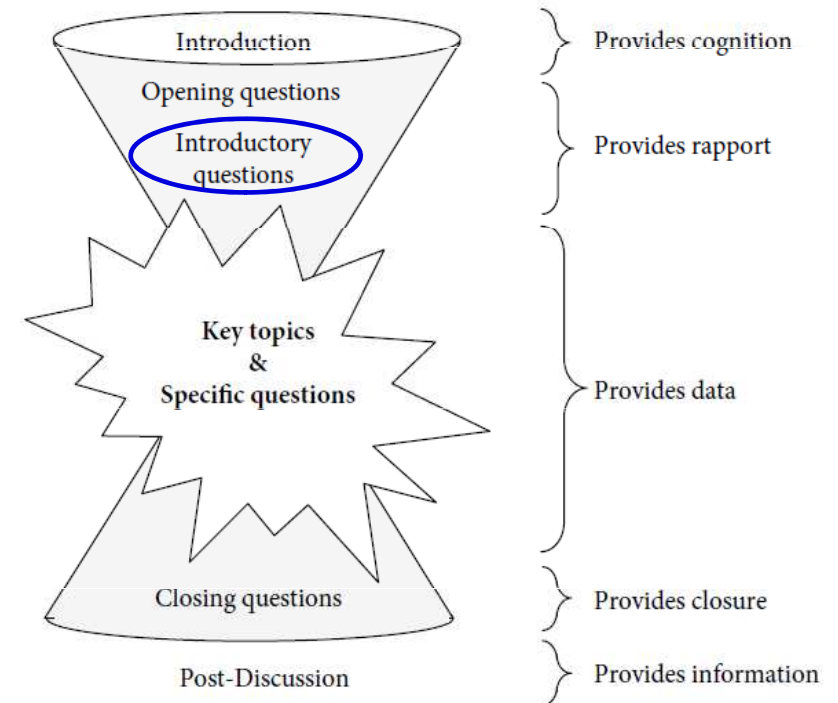

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

Úvodní otázky (zahřívací)

– Vaše nápady???

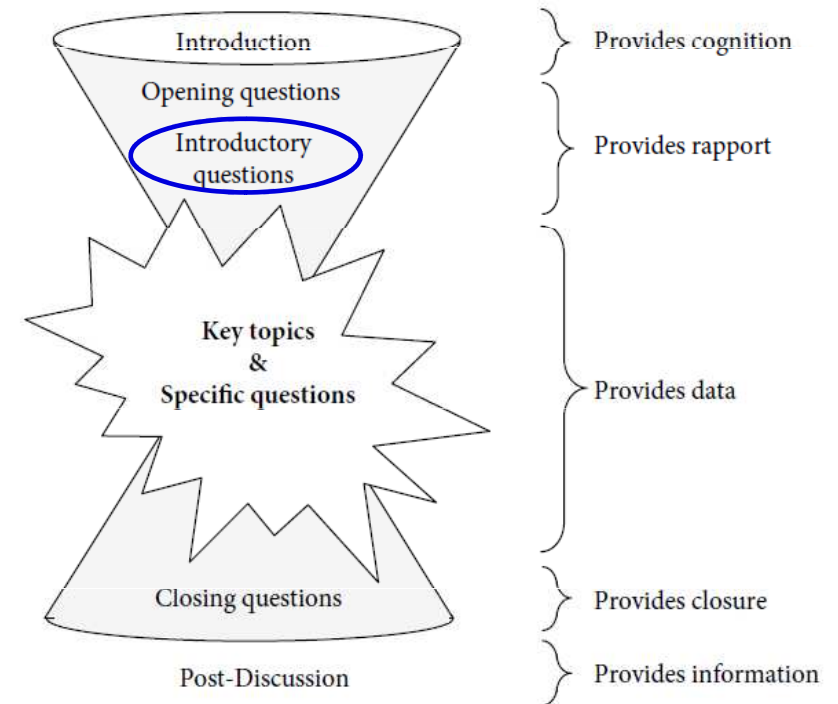

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

Úvodní otázky (zahřívací)

1. What types of physical activities are common among the elderly in this community?
2. Where do elderly people generally go to exercise?
3. With whom do elderly people usually exercise?
4. What type of elderly people exercise regularly?

EXPECTATIONS ABOUT CAMP

First, I would like to hear about your expectations before you came to this camp...

3. What made you all chose to come to this camp? (probe: parents, friends, activities, cost)
4. What did you expect this camp would be like before you came? (probe: people, activities, lessons)
 - a) What were you most excited about?
 - b) What were you most worried about?
5. How was the camp different to what you expected?

Struktura scénáře

Jádro

- Nejdůležitější část diskuse
- Polovina až dvě třetiny času
- Série otázek s přímou vazbou na výzkumné cíle
 - Mono/multi tématické (podle potřeby)
 - cca třetina až polovina scénáře (optimální „provozní teplota“)
 - pečlivě připravené sondy (nutné detailně „osahat“ jev)
- Nejdetailnější analýza

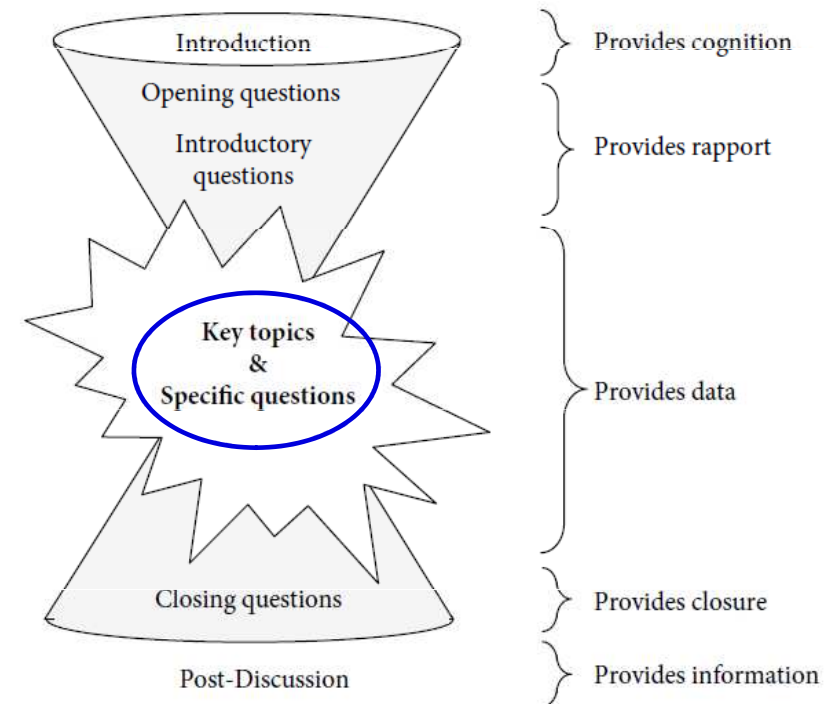

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

Jádro

– Vaše nápady???

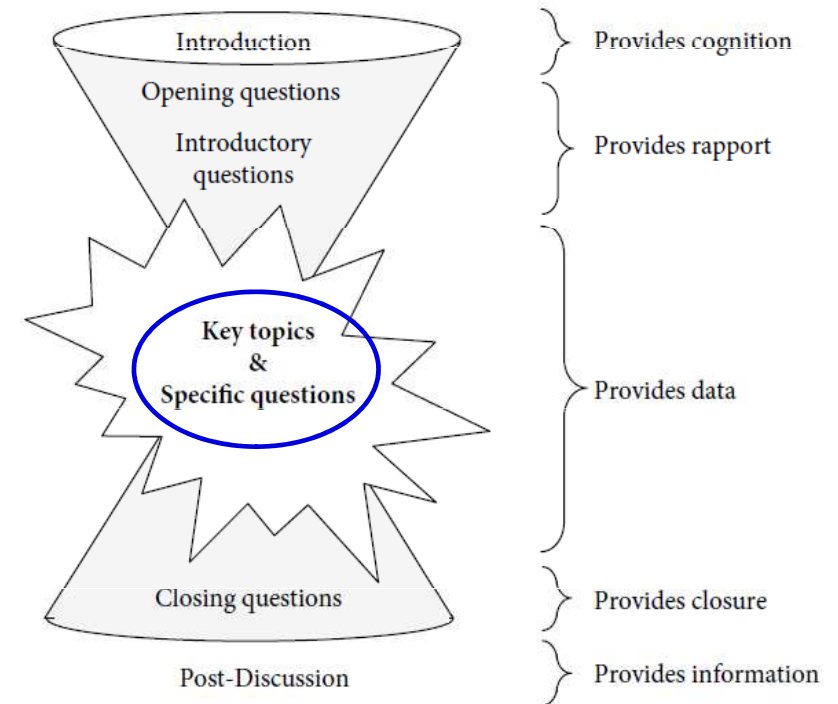

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

Jádro

HEALTHY LIFESTYLE LESSONS LEARNED

Now let's focus on what you did and learned at this summer camp...

6. What new things did you learn here about having a healthy lifestyle? (probe on four lifestyle lessons)
7. Which healthy habits from camp can you manage back at home? (probe: reasons)
8. Which healthy habits would be hard to keep at home? (probe: reasons)

ASSESSMENT OF CAMP

Now let's talk about all the things you liked and didn't like about this summer camp...

9. What did you like most about this camp? (probe: activities, people, camp leaders)
10. What were the things you didn't like about this camp? (probe: reasons why)

a) How could these things be changed for future camps?

11. What was the hardest thing you did this week? (probe: physical activity, restrict diet, no cellphones)

Struktura scénáře

Závěrečné otázky

- Vaše nápady???

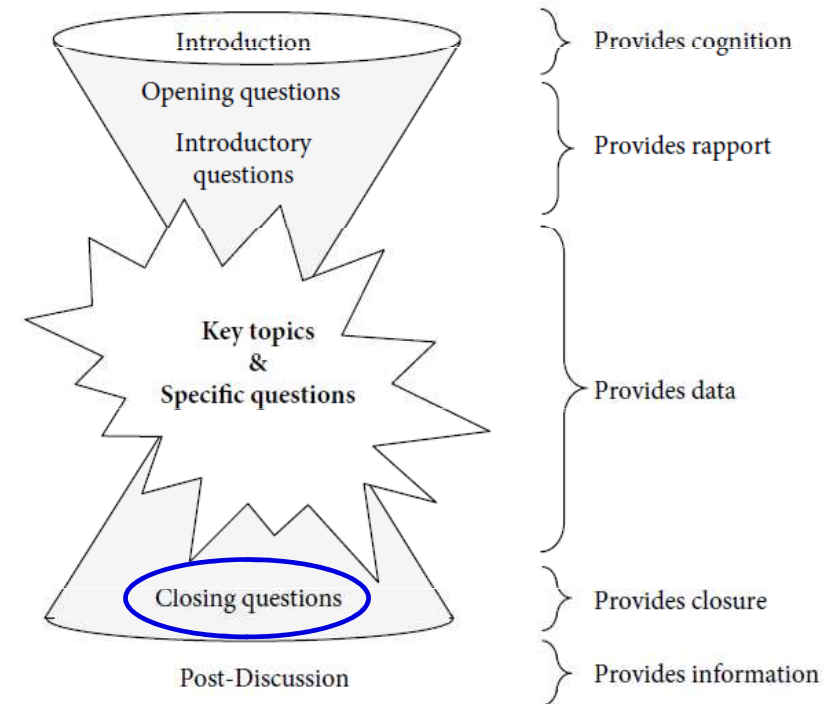

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

Závěrečné otázky

SUMMARY & CLOSING

I just have a few last questions....

12. How could more people be encouraged to come to this camp?
13. What would you tell your friends who are considering coming to this camp?
14. Of all the things we discussed today, which are the three most important things to improve this summer camp?

Struktura scénáře

Volné doplnění, debriefing, zpětná vazba

- **Doplnění „slepých míst“**
 - ekvivalent „diagnózy s rukou na klíče“ v lékařství
 - indikace **opomenutí významných aspektů** nebo možností změny způsobu dotazování (neprorazili jsme např. citlivost)
 - nepodcenit čas
- Výzva k **reflexi průběhu** a dojmů, kontrola újmy
- Možnost **dovysvětlit** účel a další proces
- **Poděkování, rozloučení**, případně výzva k rozebrání občerstvení

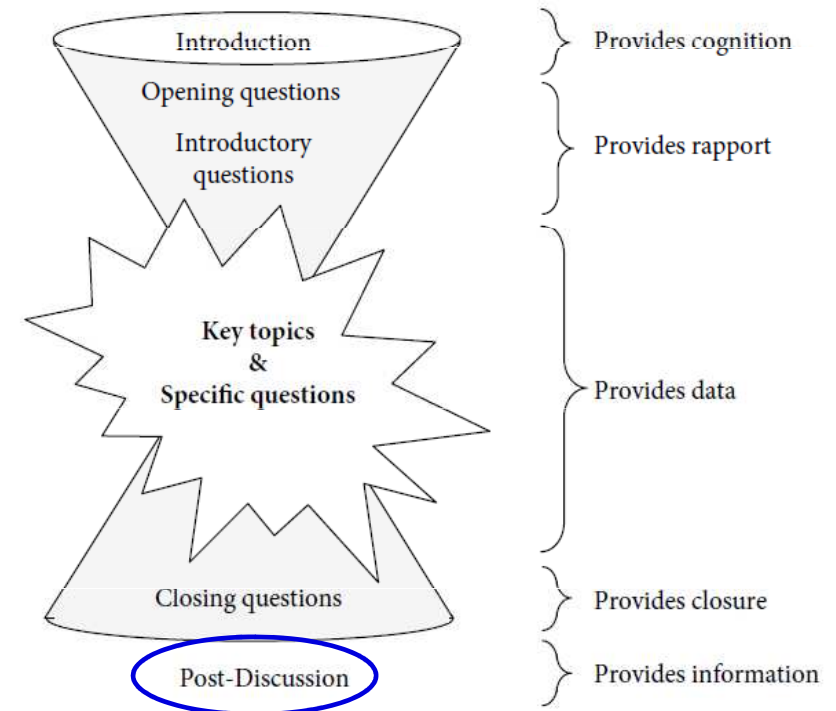

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Struktura scénáře

Závěrečné otázky

Are there any other things about this camp that you would like to share before we finish?

Thank you for sharing your thoughts with us today

Struktura scénáře

Přechodové pasáže/výroky

- Nutná součást scénáře
- Předělují jednotlivé části
- Udržují pozornost
- Zabraňují nejasnostem a zmatku

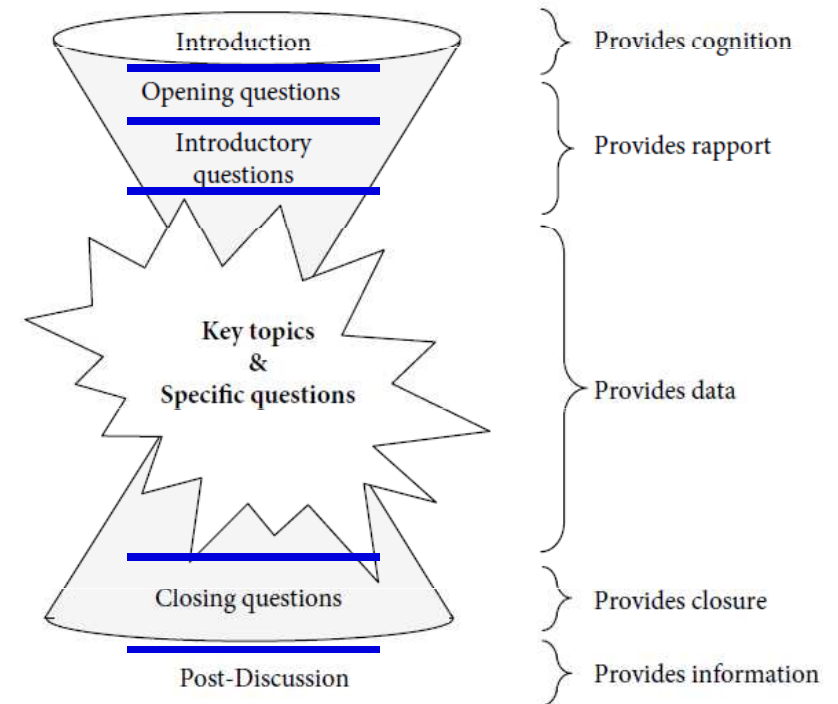

Figure 2.2. Hourglass design of the focus group discussion guide.

Sondy (probes)

- Doplňují otázky
- Udržují soustředěnost moderátora („pamatováček“)
- Ukazují na nové pohledy
- Získávají se na základě dostupného vědění a výzkumnické invence
- Není nutné jimi debatu špikovat:
 - tam, kde jsou potřeba (zpravidla hlavní otázky a otázky vyvolávající paletu odpovědí)
- Nepovinné použití
- Nejde o vyčerpávající „seznam možností“

Aktivizace

Základní logika

- Alternativní a potenciálně **úsporný způsob zjišťování informací**
 - Priority
 - Normy
 - Deliberace
 - Konflikt/konsenzus
 - Metafory
 - Proces
- Může **stimulovat** diskusi
- **Uvolňuje atmosféru**
- Usnadňuje interakci a **zjednodušuje** obtížná témata
- Posiluje participaci
 - Osoby s potíží soustředit se
 - Osoby s potřebou přemýšlet
 - Osoby s problémem vyjadřovat své názory/postoje/pocity
 - Vysoká komplexita a citlivost tématu
- Generuje **obsahy navíc** k analýze nebo artefakty k ponechání účastníkům/icím
- **Mohou navazovat** na materiály, které účastníci/e vytvoří předem (eseje, fotografie, deníčky,...).
- Nutné vytvořit **specifickou sérii otázek pro aktivity** a po nich
- Nutné většinou předem testovat
- Lze umístit **kamkoliv**
- **Limity:**
 - **Časová náročnost** (pečlivě zvážit)
 - Vhodné spíše pro **středně velké skupiny** (není dobré velkou skupinu rozdělovat = narušuje dynamiku, obtížné zaznamenávání)
 - Může vyvolávat **diskomfort**
- **Typy:**
 - **Expoziční:**
 - obrázky, fotografie, videa
 - viněty (grafické, textové)
 - **Aktivizační:**
 - Seřazování (ranking)
 - Známkování (rating)
 - **Solo/kontrolní:**
 - „Napiš si předem“
 - Kreslení

Aktivizace

Příklady

Aktivita	Princip	Komentář
Vypisování/ seznam	Participantí/ky na požádání vytváří seznam položek: variant/možností/typů/témat/emocí/(ne)výhod/překážek/důvodů/vlastností/kompetencí ... Kolektivní práce nebo konfrontace jednotlivých seznamů. Může zapisovat buď moderátor nebo sami participantí/ky (dvousečné).	Vhodné jako generátor možností Střední až nízká obtížnost Zjišťuje informace a proces
Seřazování (ranking)	Participantí/ky seřazují dané položky podle potřebného klíče: důležitost/oblíbenost/náročnost/blížkost/kvalita/(ne)bezpečnost/účinnost... Možné navázat na aktivitu „seznam“ nebo použít samostatně. Možné předložit předem připravené varianty. Nejde o statistickou analýzu ale o podnícení a zpřehlednění diskuse.	Vhodné pro hierarchizaci. Nízká obtížnost. Zjišťuje význam a proces.
Rozřazování	Vytváření „hromádek“ z materiálu: slova/výroky, obrázky, věci... Kritéria rozřazování mohou být předem dána, nebo ponechána na smyslu participantů/ek“. Rozřazování může probíhat také formou vylučování (nepatří).	Vhodné pro zjišťování „povahy“ a podobnosti prvků hromádek. Nízká obtížnost (vhodné pro adolescenty). Zjišťuje význam a proces.

Aktivizace

Příklady

Aktivita	Princip	Komentář
Volba z alternativ	Participant/ky vybírají z omezeného počtu materiálů jeden nebo několik „nejúčinnější/přitažlivější/funkčnější/důležitější/nejvíce reprezentativní pro... Možné vygenerovat i v záporné variantě.	Vhodné pro testování již existující palety variant produktu nebo řešení. Nízká až střední obtížnost. Zjišťuje zejména význam, ale možné jsou i normy (reprezentace).
„Nálepkování“/generování kategorií	Participant/ky v časovém limitu nebo do vyčerpání nápadů píšou jednoslovné kategorie nebo krátké popisy na papírky a umísťují je (flip-chart, podlaha, stůl, košík). Cílem je komprimace významu „co se vám vybaví, když se řekne...?“ nebo zjednodušení komplexity „Představte si, že jste právě dokončili knihu o ..., jaký název by nesla?“ „Představte si, že jste/někdo napsal knihu/natočil film o vašem životě/vaší zkušenosti s/..., jaký název by nesla/nesl?“ „Představte si, že X prodáváte prostřednictvím reklamy, jaký by byl hlavní reklamní slogan“?	Vhodné pro komplexní, citlivá témata a jejich zjednodušování i hierarchizaci významů. Nízká až střední obtížnost. Zjišťuj význam a proces (jevu = příčiny a následky).
Konfrontace s podnětem	Participant/ky jsou vystaveni materiálu: článek/obrázek/video/ výrok/definice/... Následně debatují o jeho vlastnostech/významu/funkci...	Střední až nízká obtížnost. Zjišťuje hlavně význam (a proces).

Aktivizace

Příklady

Aktivita	Princip	Komentář
Viněty	Participantů jsou vystaveni sérii textových/vizuálních scénářů/situací/person. Následně se vyjadřují k běžnosti/způsobům řešení/přijatelosti.	Zejména vhodné pro citlivá témata. Střední až vyšší obtížnost (při citlivých tématech). Zjišťuje význam a normy.
Kreslení	Participantů/ky kreslí individuálně nebo kolektivně (spíše zřídka) znázornění jevu/tématu. Charakter obrázku může být velmi obecný (strom), nebo vymezený (tři větve, tři kořeny).	Vhodné pro širokou škálu jevů, obvykle vazba příčin a následků. Střední až velmi vysoká obtížnost. Zjišťuje významy a proces (jevu = příčiny a následky). Možnost hluboké interpretace.
Mapování	Participantů kreslí individuálně nebo kolektivně plánec nebo mapu nějakého místa se zaznačením položek: věci/osob/cest/pocitů/funkce/...	Střední až vysoká obtížnost. Zjišťuje významy (a proces).

Aktivizace

Příklady

Aktivita	Princip	Komentář
Komiks	Participantů reagují nebo dokončují obrázkový nebo textový příběh nebo jejich sérii.	Vhodné pro otázky morálního charakteru a dilemata a jejich odlehčení. Střední až vysoká obtížnost. Zjišťuje význam, normy a proces.
Imaginace a magie	Participantů/ky jsou pasováni (např. rekvizitami) do rolí čarodějů, hledačů pokladů, věštců, lidí z jiné planety, klíčníků apod. se zadáním najít za běžných okolností nepředstavitelné ideální řešení/podobu/...	Vhodné pro osoby oceňující imaginaci (např. adolescenti). Nízká až střední obtížnost. Zjišťuje významy, proces ale i strukturální překážky a nerovnosti, a normy. Možnost hluboké interpretace.
„Divadlo“	Participantů/ky sehrávají scénky situací/rolí/řešení/. Dobrovolníci mohou jednu nebo více scének přehrát, následně probíhá debata. Scénku lze vstupem dalších modifikovat a rozšiřovat do větších příběhů (participace všech).	Vhodné pro témata s obtížným řešením formou „coby kdyby“, citlivá témata a pro skupiny oceňující aktivitu a performativnost (např. adolescenti). Střední až vysoká obtížnost. Zjišťuje významy a proces a další podle tématu.

Aktivizace

Příklady

Aktivita	Princip	Komentář
Storytelling	<p>Participant/ky jsou buď vystaveni nějakému materiálu, nebo generují několik scénářů. Účelem je po konfrontaci s materiálem nebo stanovením několika situací/osob/... nechat účastníky příběh dovyprávět. Je možné stanovit opěrné body (např. za 5 let, po překonání nemoci,...), nebo nechat možnosti volné.</p> <p>Účelem je vygenerovat a případně srovnat typické trajektorie a narativy.</p> <p>Možná je varianta s psaním novinového článku referující o nějakém obsahu podnětu/situaci/osobě/jevu... Článek dovoluje definovat hlavní rysy a vysvětlení jevu. Je možné psát další žánry těchto článků a situaci rozvíjet (např. rozhovor s experty, rodinou apod.)</p>	<p>Střední obtížnost.</p> <p>Zjišťuje významy, proces, případně normy.</p>
Projektivní techniky	<p>Participant/ky tvoří společný význam za použití prostředků, které téma/jev/ zjednodušují nebo odosobňují.</p> <p>Doplňování do předem připravených částí výroků (následná debata).</p> <p>Kolektivní vytváření koláží z různých materiálů (časopisy/noviny/kreslení/).</p> <p>Personifikace: Pokud by X bylo věcí/barvou/knihou/filmem/... jaké by měl vlastnosti?</p>	<p>Vhodné pro náročná a citlivá témata.</p> <p>Střední až vysoká obtížnost.</p> <p>Zjišťuje významy, proces, ale může i proces jevu i normy.</p>
LEGO Serious Play©	<p>Participant/ky používají sedm LEGO kostiček k individuálnímu nebo kolektivnímu zpodobňování situací, potíží, myšlenek, nápadů, způsobů řešení, procesů,... tak, aby se rozvinula debata, nacházelo řešení, shrnovaly nebo hierarchizovaly informace.</p> <p>Viz</p> <p>https://youtu.be/4V_p0Do3_AI?si=9YzcS55F1dvP5wuN</p> <p>https://youtu.be/1aCxrcX5ifw?si=7t1bM5qS101_Ucqg</p> <p>https://youtu.be/cAbokJ7d5kY?si=T3VM73BpMNjkycBj</p>	<p>Vhodné pro širokou škálu situací a témat (vč. citlivých).</p> <p>Nízká až střední obtížnost.</p> <p>Zjišťuje významy, normy, proces, vztahy.</p>

Aktivizace

Kritéria pro zhodnocení potřeby

- What is the purpose of the activity?
- How will the activity promote interaction and discussion between participants?
- What type of data will be generated?
- How will the data be recorded (i.e., written or verbal)?
- What is the moderator's role during the activity?
- How do moderators need to be briefed?
- At what point in the discussion should the activity be conducted? (e.g., beginning or middle)
- How much time is needed for the activity?
- What equipment is needed (i.e., marker pens, cards, paper, and so forth)?
- Can the activity be piloted?
- How will including an activity affect other topics to be discussed?

Když „je hotovo“

Pilotáž

- Testování scénáře
 - Celkový smysl, plynulost, pořadí, čas
 - Smysl, plynulost jednotlivých bloků a vyváženost
 - Smysl a plynulost jednotlivých otázek
 - Redundance
 - Mezera
- Expertní:
 - posouzení skupinou zkušených odborníků
- „Polní“:
 - S individuální cílové skupiny (hlavně parciální smysl)
 - Se skupinou (i skupinová dynamika)

Změny

- Jeho sevřenost i obsah se mění s ohledem na:
 - Téma
 - Preference výzkumníka
 - Počet již provedených FG a jejich průběžná zjištění
 - Reflexi ne/funkčnosti
- Je dobré scénáře radikálně neproměňovat:
 - Změna spíše s ohledem na dílčí zlepšení a opravy
 - Spíše upřesnění a doplnění zjištění
 - Jádro a směr zkoumání spíše fixní

Rozdíl oproti scénáři hloubkových rozhovorů

- **Méně otázek** (ne nutně)
 - skupinová dynamika vyžaduje čas
 - 12–15/hod. (1/cca 5–10 min.)
 - citlivá témata = zpr. méně otázek
 - raní adolescenti = více otázek
- Formulace s ohledem na **pohled skupiny** (x pohled individua)
 - Říká se/můžeme se setkat, jak se běžně... + pohled skupiny x jak to máte vy?
- Formulace s ohledem na **více hledisek** vůči více fasetám/tématům (x narace, biografické rozhovory)
- **Jednodušší a kratší otázky**, „jednohlavňovky“.
 - Skupinová komunikace nedovoluje držet pozornost na více faset otázek
 - Více faset -> zmatek v odpovědích
 - Skupinová komunikace nedovoluje hluboký ponor
 - Nutné, aby všichni co nejvíce chápali (málo prostoru pro dovysvětlování)
 - Členové skupiny musí otázku udržet v hlavě
- **Vysoce citlivé otázky spíše ne**
 - Zpravidla nedostatek důvěrnosti
 - „Jaké různé způsoby jsou mezi zloději aut tak běžně využívány?“, „Kdybyste takové auto chtěli hypoteticky ukrást, jak různě byste na to šli?“ (x jak kradete auta)

Logika skupinové diskuse a hloubkového rozhovoru

O čem to dneska bylo...

- O základních charakteristikách scénáře skupinové diskuse
- Jeho struktuře přesýpacích hodin
- Užítí aktivit
- Jeho testování a proměně
- Tvorbě vašich scénářů